

Harangi László:

Tanuló városok Ausztráliában

Ahány város annyi szín, hangulat, mentalitás. A belső és külső erők hatására más-más arculatú városok születnek: iskolavárosok, bányavárosok, mezővárosok. Korunk kihívására, most egy új vonással gazdagodott a városok karaktere. Tanuló városok, tanuló régiók jönnek létre, olyan lakóhelyhez, településhez kötődő virtuális közösségek, amelynek ethosza a tanulás és tudás. Pontosabban globalizációs stratégiájukban kulcsszerepet kap az innováció, az intézményes és egyéni ismeret- és készségfejlesztés. Napjainkban már több mint kétszáz kis és nagyváros vallja magát meggyőződéssel, hogy tanuló város, vagy az akar lenni, Angliától Japánig és Spanyolországtól Finnorszáig. Közülük is kiemelkednek az ausztráliai tanuló városok, elszántságukkal, hitelességükkel, társadalmi és gazdasági felelősségvállalásukkal.

Ausztrália: földrésznyi állam, a világverseny élvonalában

A hazánknál csak kétszer annyi lakosságú Ausztrália területe 7,682.557 négyzetkilométer, tehát közel Európa nagyságú. Természeti csodái, végtelen térségei, tengerpartjai, bokros sivatagjai egyedülállóak a világon. Ellentmondásosan Ausztrália mégis az egyik legurbanizáltabb ország a Földön, népességének több mint kilencven százaléka modern, kozmopolita megjelenségű, esztétikus városokban él: Sydneyben, Melbourneben, és a fővárosban, Canberrában, miközben maroknyi nomád kövületnépek az ország belsejében háborítatlanul élnek.

Ausztrália gazdaságilag, társadalmilag és kulturálisan a világ egyik legfejlettebb országa. Az egy főre eső nemzeti jövedelme 32,900 dollár, magasabb, mint Amerikáé, Kanadáé és Hollandiáé. Posztindusztriális ország annyiban, hogy a munkaerőnek 75.1%-a szolgáltatásban érdekelt és csak 20.2% dolgozik az iparban (mezőgazdaságban 3.6% és a bányászatban 1.1%). Az infláció 2.1%-os és a munkanélküliség is igen alacsony. Gazdasági orientációja egyre inkább elfordul Európától és Amerika, Japán valamint a kelet-ázsiai piacok felé irányul. Fejlett, jóléti állam, amely magas életminőséget és biztonságot nyújt állampolgárai számára. Az ország a Brit Nemzetközösség tagja annak minden külsőségeivel és érzelmi, nyelvi hagyományaival együtt, államfője a mindenkori angol uralkodó.

E távoli földrészen, az egész életen tanulás intenzitása és társadalmi mérete a skandináv országokéval és Japánnal vetekszik. A munkaképes lakosság tanulásban való részvétele az OECD országok közül az egyik legmagasabb, amelyhez jó motivációs alapot nyújt, hogy kiterjedt a középiskolai végzettség, és a posztszekunder diplomával rendelkezők aránya 34%. Az angol mintára kiépült felnőttképzési hálózata széleskörű, és a nagy távolságok ellenére is minden korú- és érdeklődésű állampolgár számára hozzáférhető. A hagyományos oktatás, a távtanulás és az e-learning egymást kiegészítik, felerősítik, amely a legtávolabbi helyeken is lehetővé teszi a művelődést, az otthoni tanulást.

A földrajzi akadályok leküzdésében nagy szerep jut a légi közlekedésnek, mert a közel 500 repülőtérrel viszonylag könnyen el lehet jutni a központokba, így a tanulási centrumokba is. A felnőttképzés törvénykezési beágyazottsága példamutató. Az ország a nemzetközi felnőttképzési kutatásokban, mozgalmakban, kampányokban, konferenciákon aktívan részt vesz, azoknak egyik fő kezdeményezője. Kezdve a felnőttképzés törvénykezési problémáinak kutatásától, (amelynek tudományos megalapozottságáról az 1994-ban, az UNESCO hamburgi oktatási intézetében megtartott záró értékelésén magam is tanúja lehettem, mert az egyik „resource person” Rob Mason volt, a Malbournei Felnőttoktatási Tanács tagja), a Felnőtt Tanulók Hetén át a Tanuló Városok –Tanuló Régiók mozgalmáig (ld. 2007. szeptember 23-27, pécsi nemzetközi konferencia).

Mik a tanuló városok?

A tanuló városok koncepciója már az 1970-es évek óta ismert fogalom volt, de csak az OECD 1992-ben, Göteborgban megrendezett konferenciája adott egy döntő lökést elterjedéséhez azzal, hogy nyomatékosan hangsúlyozta a városoknak, mint eszközöknek a jelen-tőségét az egész életen át tartó tanulás megerősítésében. A meggyőző érvelés Donald Hirsch nevéhez fűződik, aki a göteborgi konferenciáról írott tanulmányában a kételkedők számára is hihetővé tette, hogy a városok létező, noha széttöredezett anyagi és szellemi erőforrásainak az összefogásával mennyire fel lehet vértetni az egész életen át tartó tanulást, és ezzel elősegíteni a városok gazdasági és társadalmi fejlődését. Állítását azzal bizonyította, hogy a város több okból egy különleges élettér, amelynek lakói ezer szállal kötődnek ahhoz a helyhez, ahol élnek, dolgoznak, és ez erőt ad, valamilyen felelősségvállalást alakít ki. Ezért a városok sokat ígérően tudnak betölteni egy fejlesztő, szellemieket- és anyagiakat gyarapító kötődést, ha ezt felismerik és megfelelően élnek vele.

Valójában nincs egy egységes definíciója a tanulóvárosoknak és régióknak, noha az egységes felfogásra irányuló törekvések sokat merítenek az innováció elméletéből, rendszeréből, amely segíti az innováció megvalósulását a gyakorlatban is. A különféle meghatározásokban ezért közös az a meggyőződés, hogy a városok gazdasági és társadalmi fejlődésében meghatározó jelentősége van a tanulásnak, az innovációnak, a kreativitásnak. A városok, így a tanuló városok különösképpen, ugyanakkor gyűjtőhelyei a sokirányú tanulási lehetőségeknek, és azáltal, hogy kapcsolni tudják a nemzeti, össztársadalmi törekvéseket az emberek életéhez, még inkább képesek felerősíteni, elmélyíteni a tudást, az egész életen át tartó tanulást. Ennek az integratív funkciónak elsősorban az iskola utáni nevelés, a felnőttoktatás összehangolásában van nagy jelentősége, amely a leginkább széteső és polarizált.

A tanulás kifejezés a „tanuló városokban”, amely éppen úgy lehet iskolai, mint iskolán kívüli, egyaránt jelent egyéni és intézményi tanulást. Az egyéni tanuláson értendő az egyes emberek ismeret- és készségfejlesztése, tudásának gyarapítása. Tanulás által az egyes emberek nagyobb jövedelemre tesznek szert, foglalkoztatási lehetőségei növekednek, de ez ugyanakkor a társadalomnak, a városnak is hasznára válik azáltal, hogy flexibilisebb és tudásban egy napra-készebb munkaereje lesz. Az intézményi tanulás pedig az, hogy az egyéni tanulás összekap-

csolódik a tágabb környezettel, azaz a várossal, ahol a fiatalok és felnőttek élnek, amelynek intézményei, üzemei, szolgáltató szervei és irányító apparátusa szintén tudatában van az innováció és a tanulás szükségességének. Hasonlóan az egyénekhez tehát a tanuló városok intézményei is „tanulnak”, mint közösség, ha saját maguk és városuk versenyképességét meg akarják őrizni. A kettő nem zárja ki egymást. A tanuló városok hatásai, vállalatai, oktatási és kutató intézményei tudatában vannak a közös célnak és azonos értékek vezérlik aktivitásukat, amely nagy húzóerő és társadalmi tőke. A tanuló városok léte azonban nem egy egyszeri aktus, hanem egy hosszabb, több évig tartó folyamat eredménye, amelyben a „kezdők” és a „haladók” tanulnak egymástól, egymás tapasztalatait kicserélik.

Ausztráliában a városok, legalább is közülük néhányan, 1997 óta foglalkoznak a tanuló városok gondolatával. Victoria államban, nem véletlen, először a felnőttoktatási intézmények kezdték megnyerni a hatóságokat, az üzleti köröket és a társadalmi szervezeteket a tanuló városok eszméjének és városfejlesztési hasznának, amelynek eredménye az lett, hogy 1998-ban Wodonga város tanuló várossá nyilvánította magát. Napjainkban Victoria államban, hosszas előkészítés után, az állam kormányzatával együttműködve, kilenc város tervezi, hogy tanuló várossá deklarálja magát. Valamennyi városra a gazdasági, oktatási, szakképzési és a hivatalos szervek összefogása a jellemző a városi tudásalapú és tanulásközpontú társadalom- és gazdaságfejlesztés közös céljainak a megvalósítására.

A tanuló várossá válás motívumai

A tanuló várossá válás készítése nagyon gyakran a város megújításának egyetemes szándékára vezethető vissza, méghozzá viszonylagosan rövid idő alatt. Azzal, hogy egy városból tanuló város lesz, többek között azt várják, hogy ez ösztönzőleg hat az egyébként vissza-maradt gazdaságfejlesztésre, bővíti a foglalkoztatottságot. Vagy éppenséggel azt remélik, hogy a tanuló város módszerével a város minden lakója számára lehetőség nyílik a tanulásra, művelődésre, ha úgy tapasztalják, hogy ebből a város egyes népességcsoportjai kimaradtak. Általános az a vélemény és tapasztalat, hogy a város élete tartalmasabb, értékesebb lesz, és a kultúra alkotási, terjesztési és befogadási dimenziója egyaránt gazdagodik, növekszik.

A tanuló városok születésének ez a pragmatizmusa sok esetben azonban a problémamegoldás eszköze is, amelynek a megszüntetéséhez sok segítséget nyújthat a tudás, az egész életen át tartó tanulás intenzitásának a növelése. Ilyen például, ha az ipar strukturális átalakulása gondot okoz, vagy környezeti problémák nehezedenek a városra, nehézségek adódnak a várostervezéssel kapcsolatosan, de ilyen, ha gyors technológiai váltásra van szükség. Ezekben az ausztráliai módon előálló „válságokban” a követendő példa az ipari forradalom jegyeit itt-ott még mindig magánhordozó skóciai Glasgow városa, ahol elhatározták, hogy az egész életen át tartó tanulás útján, belátható időn belül, megteremtik a város flexibilis, tudásalapú gazdaságát, biztosítva ezzel egyben a teljes foglalkoztatottságot is.

A tanuló városok – a szélesebb értelem vett ausztráliai urbanisták szerint – olyan virtuális, szellemi közösségek, amelyek tudatában vannak a jövőformálás szükséges kényszerének, tudván, hogy ez egy hosszabb-rövidebb folyamat és a végeredménye, ez nagyon fontos megállapítás, mindenféleképpen inkluzíve. Hivatalos, társadalmi rangra emelkedett Ausztráliában a tanuló városok mozgalma azért, hogy a kezdeményezést a kormányzat, pontosabban az ösztönszövetségi és a tagállamok oktatási és foglalkoztatási minisztériumai (Department for Education and Employment) erkölcsileg, deklarációkkal, de kevésbé anyagilag, messze-menően támogatják, figyelemmel kísérik. „A megújulás, a regeneráció állapotában lévő városoknak tanulniuk kell, de nem pusztán a városok polgárainak a tudását kell fejleszteni, hanem azt is meg kell érteni és meg kell valósítani, hogy a városok különböző erőit, a társadalmi, kulturális és politikai potenciálokat, éppen úgy mint a gazdaságiakat, hogyan kell hatékonyan összekötni, hogy fennmaradjon a város jóléte a jövőben”(DfEE, 1998).

Sokféleség és differenciáltság

Ahogy a tanuló városok létre jöttek okai is helyről-helyre változnak, úgy a célok és azok megvalósításának módjai is különbözőek.

Tekintettel arra, hogy az egyes városok infrastruktúráis különbségei igen eltérőek, ezért más-más húzóerők és kulcsszereplők állnak a tanuló várossá válás különböző fokozatain álló közösségek háttérében. Fontos tudni ezt a diverzifikáltságot, mert nincs kizárólagos modellje a tanuló várossá válás folyamatának. Így a gondolat lényegét ismerve, minden városnak saját magának kell kidolgoznia saját stratégiáját, amelyet bejárva eléri a kitűzött célt.

Egyes városok, a magisztrátus vezetőtestületének vagy egy társadalmi szervezet javaslatára például, az érdekelt partnereknek egy bizottságát hozzák létre, amely elkészíti a megtisztelő cím elnyerésének többéves „haditervét”. Mások a már meglévő hálózatokra építenek, és azt próbálják szövetséggé kovácsolni. A tanuló várossá fejlődés azonban semmiféleképpen nem egy „királyi út”, hanem egy akadályokkal terhes folyamat, amelyben az anyagiak előteremtése éppen úgy gondot jelenthet, mint az eredmények értékelése, az új erők bevonása, de fel kell készülni a váratlan nehézségek leküzdésére is.

Amint erre már korábban is rámutattunk, a tanuló városok legfőbb módszertani forrása, hogy tanulnak egymástól, folyamatos köztük a tapasztalatcsere, egymás kezdeményezéseinek, ismereteinek az átadása. Egyes városok ugyanis már több éves múltra tekinthetnek vissza, mint tanuló városok, míg mások a felkészülés stádiumában vannak, de vannak olyanok is, „akik” csak érdeklődnek a probléma iránt, és mohón akarnak többet tudni erről a számukra eddig ismeretlen fogalomról, jelenségről. Úgy gondoljuk, közéjük tartozunk mi is.

De ha egy tanuló város ösztönözni akarja lakóit, hogy tanuljanak, fejlesszék tudásukat egész életükön át, a szervezeteket pedig inspirálni szeretné, hogy azoknak is minden elemükben és minden aktivitásukban, tehát „vérükben” legyen a tanulás, hogyan lehet ezt valósággá varázsolni? A tanuló városok ausztráliai szakértői, Liz Henderson, Rachel Castles, Majella Mcgrath

és Tony Brown a glasgowi Vállalati Szövetség (Scottish Enterprise, Glasgow) gondolatait hívják segítségül, amely az egyén egész életén át tartó tanulásáról így hangzik: "Az egész életén át tartó tanulás nem korlátozódhat csak a munkahelyi képzésre, sem a különböző tanító, művelő szándékú tanfolyamokra, előadásokra, hatásokra. Ez több és általánosabb érvényű ennél. A tanulásnak egy szakadatlan, tudatos folyamatnak kell lenni, természetességénél, állandóságánál és szükségességénél fogva olyan, mint a lélegzés, mely folyamatosan szélesíti és elmélyíti az egyén tudását, gazdagítja személyiségét."

Tapasztalatok, „jó gyakorlatok”

Az eddigiekben a tanuló városok általános tudnivalóit próbáltuk közelebb hozni olvasóinkhoz, és megkíséreltük azt megérteni és megértetni, hogy ezek olyan városok, ahol a város gazdasági és társadalomfejlesztésben megkülönböztetett szerepe van az egyéni és kollektív tanulásnak, tudásnak, az egész életén át tartó tanulásnak. A számunkra sokszor fellegekben járó, de mindenképpen követésre méltó gondolatokat, most megpróbáljuk „aprópénzre” váltani, és bemutatni, hogyan történik ez a gyakorlatban.

Albury-Wodonga

Az első tanuló város Ausztráliában Wodonga volt, amikor 1998-ban tanuló várossá nyilvánította magát. Nem sokkal ezután az öt kilométerre lévő Albury is csatlakozott hozzá, és azóta szilárd és megbonthatatlan partnerségi kapcsolatok jöttek létre a két város tanácsa, oktatási és képzési szervezetei, egyetemei, üzemei, iskolái és társadalmi szervezetei között. A tanuló város tervezési bizottsága először Wodongában alakult, amely később kibővült Albury képviselőivel. Az ikerváros már korábban is nagy elismerést vívott ki magának, amelyet az is bizonyít, hogy 2000-ben itt rendezték meg az ausztráliai tanuló városok avató ünnepségét.

Albury-Wodonga a tanulásra és a tudásra úgy tekint, mint amely a prosperitás fejlesztésének egyik nélkülözhetetlen varázsszere. Ebben nagy szerepe van a tanuló város intéző és tervező bizottságának, amely meg tudta győzni a két város tanácsát az egész életén át tartó tanulás támogatásának gazdasági és társadalmi hasznáról. Ennek kézzel fogható eredménye a két város ipari parkjának bővülése szoftvergyártó cégekkel, akiket vonzott a jól képzett munkaerő. A foglalkoztatás ez által újabb 250 munkahellyel bővült. A tanuló város szellemiségétől áthatva, a 2000-ben életbe léptetett munkaerő-fejlesztési program keretében, a vállalatok munkatársaiknak nemcsak szakmai továbbképzését finanszírozzák, hanem nyitottabb szemléletű gondolkodásuk kiterjed munkavállalóik általános műveltségének, kulturális nevelésének támogatására is. Mindez nem a Memorandum szellemében, hanem a távoli Ausztráliában! Egy másik anticipált hozadéka ennek a tanulás és tudás-centrikus szemléletnek, hogy egyénileg és társadalmi méretekben toleránsabbá, adaptívabbá tette a várost az új kihívásokkal szemben.

Nincs kizárólagos intézmény, amely a város valamennyi korú és érdeklődési körű lakosának kielégíthetné művelődési, kulturális igényét. A tanuló város rádöbbsentette az érdekeltek figyelmét arra, hogy vannak kicsi elszigetelt csoportjai a két városnak, amelyek kimaradnak a tanulásból, a város közösségi életéből. Ezért a tanuló város koncepciójának szellemében valamennyi szervezett összefogott, az óvodától az iskolákon, egyetemeken, szakképzési központokon, a felnőttoktatási intézményeken, a közösségi házakon át a harmadik kor egyeteméig, hogy mindenki számára hozzáférhetővé váljon a tanulás, a művelődés, és lehetőleg ne legyenek kirekesztett egyénei és csoportjai a két városnak. Ez meg is valósult.

A tanuló város gondolata Wodongában és Alburyban, Ausztrália Victoria államának ebben a két városában, most már teljesen gyökeret vert, lakói és intézményei teljesen magukévá tették ezt, amelyre lehet építeni, biztossággal tovább lehet fejleszteni. Reményteljes a két város kisugárzó szerepe környezetére, amelynek hatásaként a szomszédos községek, város-körzetek is foglalkoznak „tanuló községek”, „tanuló városkörzetek” létesítésének tervével.

Ballarat, a tanuló város

Ballarat Ausztrália második tanuló városa, amely 2000-ben vette fel ezt az önként vállalt rangot. Nem ment könnyen, a hivatalos elismerést kétéves szívós munka előzte meg. A város víziója az, hogy 2010-re a Tanuló Városok Nemzetközi Szövetségétől globálisan is elnyerje a „Tanuló Város” címet. Az elvárt indikátorok teljesítésére már most készülnek.

A város polgármestere, John Barnes, erről így vall: „Hogy agyunkat a maximálisan kihasználjuk az szükséges, hogy lépésről-lépésre fejlesszük önmagunkat. Mindenek előtt az a feladatunk, hogy Ballarat minden lakója magáévá tegye a tanuló város koncepcióját. Ez semmiféleképpen nem azt jelenti, hogy ellátjuk magunkat pecséttel, piaci célokért, hanem radikális fordulatot tennünk, hogy az egész életen át tartó tanuló embernek tekintsük magunkat. Ne gondoljunk azonban arra, hogy most már mindannyian egyetemre fogunk járni, szakképzési központban tanulunk, vagy magasabb diplomát szerzünk. Mit jelent hát akkor? Azt, hogy képesek legyünk minden cselekvésünkön keresztül tudatosan tanulni”.

1998 júniusában, az európai tanuló városok első, Southamtonban megtartott konferenciája után, Philip Candy, a ballarati egyetem professzora, előadást tartott a ballarati városháza dísztermében. A rendezvényt a ballarati vállalatok és oktatási intézmények egyaránt támogatták, és nyomban megalakult egy öt főből álló agytröszt, hogy elkészítse a tanuló várossá válás stratégiai tervét. Kezdetben az elgondolás nem talált kellő visszhangra, de végül is a bölcsék tanácsának az érvelése, a tanuló város céljairól, előnyeiről, az erről szóló közösségi fórumok, újságcikkek és a témáról megjelent weboldal meggyőzték a kétkedőket.

Mit tud felmutatni Ballarat, mint tanuló város, a hároméves küzdelmes erőfeszítések után?

Megerősödött a város munkavállalóinak szakmai tudása, kompetenciája. Bátrabbá vált a város műszaki és egyéb értelmiségének innovatív készsége, vállalkozó szelleme. Szorosabb lett a

vállalatok és a képzési intézmények együttműködése, ezáltal reszponzívebb és célra irányítottabb lett a képzés. Eredményesebbé vált a marginalizált rétegek bevonása az oktatásba, elsődlegesen a „tanulás előtti attitűdök” kialakításával. Érezhetően tovább fejlődött az elektronikai kommunikációs készség szintje a város valamennyi népességcsoportjában. Végül, de nem utolsó sorban, sikerült általánossá tenni egy pozitív jövőképet a város valamennyi polgára körében.

A ballarati „Tanuló Város Tanácsa” szintén elkészítette rövid és hosszú távú tervét, hogyan kívánja a várost továbbfejleszteni, ha úgy tetszik „még tanulóbbá” tenni. Ebben, többek között megkülönböztetett helyet kap az üzemek még intenzívebb bevonása, akár úgy is, hogy az oktatási intézmények az ipar kultúrájának fejlesztéséhez támogatást nyújtanak.

Mawson Lakes (Dél-Ausztrália)

Ez a város jellegében, külsőségeiben, tartalmában teljesen eltér az eddigiektől. Manson Lakes Adelaidetől 12 kilométerre északra egy 620 hektáron elterülő XXI. századbeli mintaváros, nemzetközi szóhasználatban „*master planned city*”. A koncepciója az 1980-as évek végén született meg, azzal a céllal, hogy létre kell hozni a jövő városát, egy „high tech city”-t, annak minden építészeti, futurista dizájnával, de legfőképpen modern, magas értékeket hordozó életminőségével, életviteli stílusával. Ezzel a várossal a kormányzat és a dél-ausztráliai állam egy olyan várost akart megalkotni, amely mintául szolgálhat nemcsak az ország, de az egész világ számára. A tervezésben és annak megvalósulásában különös helyet kapott az információs technológia, amely nemcsak a produktív szférában, szolgáltatásban és a közigazgatásban hozott új minőséget, hanem megteremtette, hogy Mawson Lakes egy páratlan, egész életen át tartó tanulás városa is legyen.

Mawson Lakes egyelőre nem nagy város, állandó lakosainak száma mintegy 10.000 fő, de egyben egyetemi város is, ahol a hallgatók száma 5.000, amelyhez 6.000 főnyi tanszemélyzet és kiszolgáló apparátus tartozik. Tehát amolyan „szilícium völgyi” létesítmény. A várost a dél-ausztráliai kormányzat és a Delfin Lend Lease Consortium (haszonbérleti kölcsön konzorcium) fejlesztette ki, építi tovább, és működteti. Tehát a város ilyen értelemben egy egyedül álló városépítési és fenntartási „project” (ld. Candy, J. 1999. Learning to plan; planning to learn: Learning cities and town planning for the 21st century).

Hosszas kutatómunka és az érdekeltekkel való konzultáció után megszületett Mawson Lakes egész életen át tartó tanulás városának stratégiája felölelve annak minden irányú vonatkozását, kapcsolatát a tanulással, az innovációval.

Főbb területei a következők:

- a gazdaság versenyképességének megőrzése, fokozása;
- a környezeti egyensúly fenntarthatósága (nota bene: még Ausztráliában is, ahol a legkevésbé veszélyeztetett a környezet és a természet károsodása);
- a legújabb információs technológia és telekommunikáció megfelelő alkalmazása;
- a folyamatos fejlesztés kultúrájának elmélyítése;
- közösségi élményekkel, ünnepekkel, az egymástól gyakran elkülönülő lakó, tanuló, munkavégzési és szabadidő tevékenységek közelebb hozása, összekapcsolása, a tanuló város megalkotása közvetlen módon is.

A szokványos várospolitikai gyakorlattól eltérően Mawson Lakesban a tanuló város stratégiai céljainak megvalósításán, illetve a valójában városépítő és fenntartó üzleti vállalkozás, azaz a „projekt” további munkálataiban, a konzorcium fizetett menedzserei és a vonatkozó szakintézmények képviselői együttesen dolgoznak, amely az eredményesség szempontjából, úgy tűnik, teljesen közömbös. Tehát Ausztráliában várost teremteni és fenntartani, ráadásul tanuló, várost, üzleti alapon is lehetséges.

Salisbury West (Dél Ausztrália)

Míg Mawson Lake jogállása egy kissé eltért a mi igazgatási rendünktől, addig Salisbury West sok tekintetben emlékeztet a mi városainkra, községeinkre, elsősorban gazdasági, társadalmi vonatkozásban. Ez a 115 ezer lakosú konglomerátum, a tagállam fővárosától, Delaide-től 25 kilométerre északra terül el. A 2,1%-os országos átlagnál itt a munkanélküliség jóval magasabb, és az iparban foglalkoztatottak aránya is jelentős. Az is ismerős probléma, hogy míg a felnőttképzési intézmények hálózata viszonylag jól kiépített, és egyetemek, főiskolák is vannak a városban, addig a munkaképes lakosságnak egy jelentős része passzív, nem mutat különösebb érdeklődést a tanulás iránt. Ennek oka, hogy e nagyobb részt vendégmunkásokból álló, a melanéziai szigetvilágból ideáramlott embereknek az alapismeretei hiányosak, olvasási és számolási nehézségekkel küszködnek, ami visszatartja őket a tanulástól, de egyáltalán attól is, hogy problémáikkal azokhoz a csoportokhoz, szervezetekhez forduljanak, akik gondjaikon segíteni tudnának.

A Salisbury West ebből a realitásból kiindulva készítette el tanuló várossá válásának tervét „Tanulás és munka az új Milleneumban” címmel, melynek középpontjában egy több éves foglalkoztatási stratégia állt. A dokumentumot egy szakértői bizottság hitelesítette, akik önkéntes alapon vállalták, hogy tudásukkal, befolyásukkal folyamatosan segítik a terv valóra váltását. Az átfogó és mindenre kiterjedő projekt társadalmi támogatottsága elejétől végig fenn is maradt, és ez nagymértékben elősegítette, hogy a város végül is elnyerte a „tanuló város” címet. A város értelmiségi elitjének ezt a más városok számára is példamutató társadalmi felelősségét az állam kormányzósága is megköszönte és igen nagyra értékelte.

A másik jelentős eredménye e több éves kitartó munkának az volt, hogy sikerült a város eddig nem tanuló lakosságának többségét megbarátkoztatni a tanulással, bevonni őket a képességüknek, helyzetüknek legjobban megfelelő tanulási formákba, elősegítve ezzel anyagi és társadalmi előrehaladásukat, boldogulásukat, minden szinten, minden életkorban. Az Oktatási, Képzési és Foglalkoztatási Minisztérium erről így számolt be: „Az oktatási és képzési intézményeknek, társadalmi szervezeteknek, önkénteseknek eltökélt szándékuk volt, hogy új utakat, megoldásokat találjanak és alkalmazzanak, mikor a hagyományos eljárások már nem vezettek eredményre. Mint a zenekarban a vonósok és fúvósok, vagy az ütősök úgy dolgoztak együtt a projekt partnerei, a legnagyobb diverzifikáltsággal, innovációval és felelősséggel. Meg is lett az eredménye.” (*Turning on learning communities: assisting communities to grow. 2000*).

Launceston, a tanuló város (Tasmania)

Az Ausztrália délkeleti csücske alatt elterülő, e Dunántúl nagyságú sziget, nem a világ vége! Itt őshonos a jégkorszak előttről itt rekedt tapír és a kacsacsőrű emlős. De bennünket most nem ez érdekel!

1999 őszén, a Launcestoni Városi Tanács egy tudósokból és az egyes ágazatok elitjeiből egy kutatói csapatot hozott létre, „Kutatási konferencia” címmel, hogy máshol is bevált gyakorlatként dolgozza ki: hogyan válhat tanuló várossá Launceston, Tasmania fővárosa. A „*think tank*”, (gondolattartály) filozófiája a következő volt: Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan (*Think globally, act locally*). Legyen koherens és integratív, azaz minden ágazatot képviseljen. Széles alapokról induljon el, és a jövőre „fókuszáljon”. A team a lehető legnagyobb felelősséggel és elfogulatlansággal végezze munkáját. Minden gondolata legyen érvényes és átlátható. Kerülje el a konfliktusokat és a szembenállást!

A kutatói teammel párhuzamosan a Városi Tanács a város lakosságának a részvételével társadalmi bizottságokat is létre hozott, hogy a tudományos, szakmai szempontok mellett az állampolgárok beleszólási joga, javaslatai, is érvényesüljenek. A 80 lehetséges helyre több száz a város iránt érdeklődő, érte felelősséget érző férfi és nő jelentkezett. Belőlük alakultak meg az állampolgári szakcsoportok a következő témakörökben: oktatás, szolgáltatás, gazdaság, szabadidő és kultúra, idősek, fiatalok és városigazgatás. A bizottságok szintén elkészítették a tanuló város stratégiai tervét, amely beépült a „Kutatási konferencia” által elkészített hivatalos dokumentumba.

Azóta a program valóra váltása évenként halad előre, és termékenyítő hatása a város szellemiségében, kultúrájában már is tetten érhető. Egy optimista, derűlátó érzés alakult ki a lakosság körében város jövőjéről, amely jelentős mozgatóerő. A Városi Tanács honlapja „látogatókat” is fogad a következő üdvözléssel: „Tanuló és innovatív városunk nyitott a világra” (*Our city of learning and innovation open to the world*).

Nemzetközi tapasztalatok

A városok, szerte a világon keresik az utat, hogy a tanulás, a tudás útján, hogyan tudnák regenerálni gazdaságukat, fejleszteni társadalmukat. Különösen arra keresik a választ, hogyan adhatnának választ a globalizáció, a jövő kihívására. Miközben ezt teszik, egyikük - másikuk, bizonyára a legeredményesebbek, „tanuló várossá” nyilvánítják magukat. A városi közösségeknek ezt a mozgalmát az OECD és az Európai Unió valamint annak szakmai szervezete, a Felnőttoktatás Európai Szövetsége erkölcsileg és politikailag is támogatja.

Angliában azok a városok, akiket megragadott a „tanuló városok” gondolata, számos akciót, projektet hajtanak végre, amelyben összekapcsolják a városok megújítását a neveléssel, készségfejlesztéssel. Így Liverpoolban a legfejlettebb technológia és elektronika segítségével eredményesen kapcsolták össze az oktatási, képzési intézményeket a fiatal és felnőtt tanulók otthonaival. Sheffieldben létre hozták a tanulási központok városi hálózatát, a „Citinetet”, amelynek láncszemei az otthonok, iskolák, vállalatok és a közösségi központok. A jelszava: „a világ az ujjad hegyén van”. Glasgowban, a tanuló város jegyében, egy tanulási szövetséget alapítottak, a „Glasgow Learning Alliance”-et, amely „lelke” és „motorja” mindazon vállalkozásoknak és kísérleteknek, amelyek a peremre szorult fiatalokat és felnőtteket akarják újra bekapcsolni a tanulásba és munkába. A mintegy húsz tanuló várost a Tanuló Városok Hálózata fogja össze, megteremtve ezzel az intenzív tapasztalatcserét és találkozási lehetőséget. Kulcsszavai: tanulás, gazdasági növekedés, szociális kohézió, személyiségfejlesztés.

Németország is eljegyezte magát a tanuló városok eszméjével, amely hajtóereje a városok megújításának, 21. századbeli versenyképességének, a tudás, műveltség, kreatív-készség mindent legyőző töltetével. Erre jó példa Jena. A város a német újraegyesítés előtt már nemcsak egy tradicionális „NDK”-beli város volt, hanem a Karl Zeiss optika és eszközgyártás korábban is jelentős ipari komplexuma. Ez a technológiai bázis lett azonban ma a katalizátora Jena tanuló várossá válásának. Akkor a város 68 ezres lakosságából 23 ezren dolgoztak a gyárban, de napjainkban ez a szám lecsökkent négyezeröttszázra. De most egy új tudományostanulási-gazdaságfejlesztési stratégia segíti Jenát, mint high-tech régiót, és már is 200 multinacionális vállalat alapított telephelyet, a kedvező objektív és szubjektív feltételek hatására. Önmagában csak az új biotechnológiai szektor ezer embert foglalkoztat, és még mindig növekszik a tőkebeáramlás. A változások lenyűgözők, s mindez az elmúlt hat év alatt. Ennek megfelelően gyökeres változások mentek végbe mind az alap-, közép- és felsőoktatásban, mind a felnőttképzésben, az egész életen át tartó tanulás minden spektrumában.

Hasonló változások mennek végbe a városok revitalizációjában, a világ minden táján. Az USA-ban, Pittsburghban, az összeomlott acélipar egy radikális és tömeges átképzési programot vont maga után. Kagegawaban, Japánban, a lakosság tudásának „tőkésítése” a város „vérátömlesztésébe” egy új gyorsvasutat eredményezett, mely új lökést adott a hazai beruházásoknak. A franciaországi tudásrégiók közül csak Poitierst említjük, ahol a magasan képzett munkaerő a kommunikációs technológián és a multimédián keresztül csodát teremtett, és megalkotta a „Futuroscope” tematikus ipari parkot, amely 70 vállalatot csábított ide 13.500 munkahellyel. Ez egyben turista látványosság is, érdeklődőket vonzva a világ minden tájáról.

A kérdés az, hogy hol tartunk mi a városok, régiók fejlődésének, a tanuló városok születésének ebben a szédítő forgatagában? Tanuló városunk még nincsen, de a gondolat meghonosításával jól haladunk. A talajelőkészítő munkálatok „zászlós hajója” Pécs város önkormányzata és a Janus Pannonius Egyetem Felnőttképzési Kara, élén Dr. Német Balázs tanszékvezető-helyetttel, az EU Regionális Bizottságának képviselőjével. Jelentős állomása volt ennek a 2007. szeptember 23-25-én „Az egész életen át tartó tanulás városokban – régiókban” Pécsen megrendezett nemzetközi konferencia, amelyen tizenkét ország 150 szakértője vett részt.

Úttörő munkát fejt ki a tanuló régiók, tanuló városok meggyökereztetésében a Magyar Népfőiskolai Társaság, és 2006 tavaszán már műhelymunka megbeszélést is rendeztek a tanuló régiók európai gyakorlatáról. Az ország minden tájáról összesereglett érdeklődők először ismerkedtek meg ezzel a globális kezdeményezéssel, várva a gyakorlati példákat, hogy Magyarországon ne csak álom, hanem valóság is legyen a közösségi tanulásnak ez a formája.

Irodalom:

1. Rachel Castles, Majella McGrath, Tony Brown: Learning around town: learning communities in Australia. ALA Community Learning Leaders Program. 2000. Albury-Wodonga. 300 p.
2. Kurt Larsen: Learning cities. The new recipe in regional development. OECD Observer. 1999.
3. 73 p.
4. Sue Sara, Stuart Ranson: Learning Towns, Learning Cities. Department for Education and Employment. Sudbury. 80 p.
5. Németh Balázs: Tanulási régiók szerepe az élethosszig tartó tanulásban. MNT. A Magyar Népfőiskolai Társaság negyedéves folyóirata. 2005. ősz.
6. Tanuló régiók – EU gyakorlat. Magyar álom vagy valóság? MNT. A Magyar Népfőiskolai Társaság negyedéves folyóirata. 2006. nyár.
7. Tanuló régiók és városok. Pécsi Televízió. 2006. szeptember 11. Interjú a szept. 11-én, Pécsen megrendezett „Tanuló régiók és városok az aktív állampolgárság fejlesztéséért” c. nemzetközi konferenciáról.
8. International Association of Educating Cities. (IAEC). <http://www.edcities.bcn.es>
9. IAEC Charter of Educating Cities. <http://www.edcities.bcn.es/angles/carta/icartac.htm>
